

**Комунальний заклад вищої освіти
Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Сергєєнко О.М.

31 серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти

Перший (бакалаврський)

Галузь знань

02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма

«Інструментальне виконавство (за видами)»

Статус дисципліни

Обов'язкова

Київ 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія» для здобувачів вищої освіти, галузь знань **02 «Культура і мистецтво»**, спеціальність **025 «Музичне мистецтво»**, освітньо-професійні програмами «Інструментальне виконавство (за видами)»

Розробники: **Дідук І.А.** - доцент кафедри «Музичне мистецтво естради»
КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського», кандидат
психологічних наук

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні
кафедри «Інструментальне виконавство (за видами)»

Затверджено: протокол № 1 від 29 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

Ясько О.А.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (3-річний термін навчання)

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС - 3	Рік підготовки: 2-й	
Загальна кількість годин - 90	32	
Кількість модулів - 2	Семестр: 4-5-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 32 самостійної роботи студента - 26 для заочної форми навчання: аудиторних - 10 самостійної роботи - 80	1-й	1-й
	Лекції:	
	60	8
	Практичні (семінарські):	
	4	2
	Лабораторні:	
Вид підсумкового контролю: Тестовий контроль	-	-
	Самостійна робота:	
Форма підсумкового контролю: Екзамен	58	80

Структура навчальної дисципліни

4.1. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьо-го	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	С	пр.р	Інд	сам.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1 Загальна психологія.												
Змістовий модуль 1. Психологія як наука												
Тема 1. Предмет психології як науки, її завдання. Вікова психологія.	2	2	-	-	-	-	6	2	-	-	-	4
Тема 2. Структура психології та місце психології серед сучасних наук.	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Тема 3. Поняття про психіку.	2	2	-	-	-	2	4	-	-	-	-	4

Свідомість та самосвідомість особистості												
Тема 4. Становлення психології як науки та етапи її розвитку.	6	2	2	-	-	2	6	-	-	-	-	4
Тема 5. Розвиток сучасної вітчизняної психології.	4	2		-	-	2	2	-	-	-	-	2
Тема 6. Методи психологічних досліджень	4	4		-	-	-	6	-	-	-	-	6
Модульний контроль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	20	14	2			4	22	2	-	-	-	20

Змістовий модуль II. Когнітивна та емоційно-волькова сфера особистості.

Тема 7. Увага як форма організації психічної діяльності.	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Тема 8. Відчуття та сприймання як початкові рівні пізнання	2	2	-	-	-	2	4	-	-	-	-	-	2
Тема 9. Пам'ять та закономірності запам'ятування.	2	2	-	-	-	2	4	2	-	-	-	-	2
Тема 10. Мислення та уява як психологічні процеси в умовах діяльності особистості.	4	2	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2
Тема 11. Емоціо-вольові процеси. Психічні стани.	2	2	-	-	-	2	6	-	-	-	-	-	6
Модульний контроль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	16	10	-	-	-	6	18	4	-	-	-	-	14

Змістовий модуль III. Психологія індивідуальності.

акцентуації особистості.													
Тема 14. Самооцінка як психологічна компетенція.		2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Тема 15. Рівні розвитку здібностей. Музичні здібності.		2	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	2
Модульний контроль.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 3	10	8	-	-	-	2	8	-	-	-	-	-	8

Модуль 11 Загальна педагогіка.

Змістовий модуль 1. Педагогіка як наука

Тема 1. Педагогіки як науки. Предмет, завдання та функції.	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Тема 2. Світовий освітній процес.	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Тема 3 Історія педагогічних знань. Історія педагогіки України.	4	2	-	-	-	2	4	-	-	-	-	-	4
Тема 4. Педагогічні методи дослідження. Соціометрія	2	2	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	4
Модульний Контроль		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	10	6	2	-		2	14	2					12

Змістовий модуль II. Теорія навчання і виховання

Тема 5. Дидактичні аспекти змісту та форм навчання. Принципи навчання	2	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	2
Тема 6. Форми організації навчання.	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2

Тема 7. Урок як основна форма організації навчання		2	--	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Тема 8. Методи засоби навчання Інтерактивні методи навчання	2	2	-	-	-	2	6	2	-	-	-	4
Тема 9. Аналіз і оцінка навчальної діяльності	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Тема 10. Теорія виховання. Методи виховання.	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Тема 11. Основні напрямки виховання в сучасних умовах. Виховання через цінності.	4	2	-	-	-	2	4	-	-	-	-	4
Модульний Контроль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	16	14	-	-	-	2	22	2	-	-	-	18

Змістовий модуль III. Педагогічна майстерність та шляхи її формування

Тема 12. Поняття педагогічної майстерності.	4	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Тема 13. Спілкування як основа професійної діяльності педагога	6	2	2	-	-	2	-	2	-	-	-	4
Тема 14. Професійна майстерність викладача мистецької школи	4	2	-	-	-	2	-	--	-	-	-	2
Тема 15. Арт-педагогіка	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Модульний контроль.	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 3	18	10	2	-	-	6	12	2	-	-	-	10
РАЗОМ	90	60	4	-	-	26	90	2	2	-	-	86
Екзамен	2	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-

МОДУЛЬ І

Змістовий модуль 1. Психологія як наука.

- Тема 1. Предмет психології як науки, її завдання. Вікова психологія: основні поняття.
- Тема 2. Структура психології та місце психології серед сучасних наук.
- Тема 3. Поняття про психіку. Свідомість та самосвідомість особистості.
- Тема 4. Становлення психології як науки та етапи її розвитку. Основні напрямки психології.
- Тема 5. Розвиток сучасної вітчизняної психології.
- Тема 6. Методи психологічних досліджень.

Змістовий модуль 2. Когнітивна та емоційно-вольова сфери особистості.

- Тема 7. Увага як форма організації психічної діяльності.
- Тема 8. Відчуття та сприймання як початкові рівні пізнання
- Тема 9. Пам'ять та закономірності запам'ятування.
- Тема 10. Мислення та уява як психологічні процеси в умовах діяльності особистості.
- Тема 11. Емоційно-вольова сфера. Психічні стани: страх, стрес та прокрастинація.

Змістовий модуль 3. Психологія індивідуальності.

- Тема 12. Психологія особистості: загальна характеристика.
- Тема 13. Темперамент та локус контролю. Характер та акцентуації особистості.
- Тема 14. Самооцінка як психологічна компетенція.
- Тема 15. Рівні розвитку здібностей. Музичні здібності.

Модуль ІІ. Загальна педагогіка.

Змістовий модуль 1. Загальна педагогіка.

- Тема 1. Педагогіка як наука. Предмет, завдання і функції педагогіки.
- Тема 2. Світовий освітній процес.
- Тема 3. Історія педагогічних знань. Історія педагогіки України.
- Тема 4. Педагогічні методи дослідження. Соціометрія.

Змістовий модуль 2. Теорія навчання і виховання.

- Тема 5. Дидактичні аспекти змісту та форм навчання. Принципи навчання
- Тема 6. Форми організації навчання
- Тема 7. Урок як основна форма організації навчання
- Тема 8. Методи і засоби навчання. Інноваційні педагогічні технології навчання
- Тема 9. Аналіз і оцінка навчальної діяльності
- Тема 10. Теорія виховання. Методи виховання.
- Тема 11. Основні напрямки виховання в сучасних умовах. Виховання на цінностях.

Змістовий модуль 3. Педагогічна майстерність та шляхи її формування.

- Тема 12. Поняття педагогічної майстерності.
- Тема 13. Спілкування як основа професійної діяльності педагога.
- Тема 14. Моделі спілкування педагога з учнями. Педагогічна техніка вчителя.
- Тема 15. Арт-педагогіка.

Контрольний модуль.

4.2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет психології як науки, її завдання.

Визначення психології як науки. Зміна і розширення предмета психології з давніх часів до наших днів, доповнення її теоріями і методами інших наук. Приклади явищ, які вивчає сучасна психологія, доступність і складність їх наукового пізнання. Система феноменів, що вивчаються сучасною психологією. Поділ психічних явищ на процеси, властивості та стани. Відносність такого поділу. Поведінка і діяльність як предмет психології.

Тема 2. Структура психології та місце психології серед сучасних наук.

Наукова картина світу. Розмежування наукової, популярної, повсякденної психології та парапсихології. Завдання сучасної психології. *Міф про психею.*

Тема 3. Поняття про психіку.

Психіка як об'єкт психології. Умовні й безумовні рефлекси. Перша та друга сигнальні системи. Особливості й форми прояву психіки в поведінці: інстинкти, навички, інтелектуальна поведінка. Умови переходу до вищої форми відображення людської свідомості. Поняття про психіку, її функції. Роль праці та спілкування у виникненні свідомості. Суть відмінностей психіки тварин і людини. Свідомість і мовлення. Свідомість і несвідоме. Рівні прояву неусвідомлюваних психічних явищ. Перед свідоме, підсвідоме, надсвідоме. *Тест «Домінуюча півкуля».*

Тема 4. Становлення психології як науки та етапи її розвитку.

Донауковий і науковий етапи. Науковий етап: психологія як наука про свідомість (ХІІІ ст.); про поведінку (сер. ХІХ ст.); про самосвідомість (кінець ХІХ століття); психіка людини пов'язується з особистістю (початок ХХ століття). 1879 рік - перша в світі експериментальна лабораторія у Лейпцизі В.Вундта. Основні напрями сучасної психології: психоаналіз, біхевіоризм, гештальтпсихологія, гуманістична та когнітивна психологія. Засновники та основні ідеї теорій.

Тема 5. Розвиток сучасної вітчизняної психології.

Витоки української психологічної думки. Формування предметної області психологічної науки. Видатний внесок І. О. Сікорського. Розвиток в українській психології провідних ідей Г. С. Костюка. Досягнення вітчизняної сучасної психології.

Тема 6. Методи психології.

Проблема метода дослідження та його значення для науки. Методологія і методи психологічних досліджень. Загальна характеристика психологічного дослідження, основні його етапи. Вимоги до проведення психологічного дослідження. Емпіричні методи: спостереження та самоспостереження, їх пізнавальна роль, переваги та недоліки; експеримент та його види; тести; методи опитування; метод аналізу продуктів діяльності.

Змістовий модуль 2. Когнітивна та емоційно-волькова сфери особистості.

Тема 7. Увага як форма організації психічної діяльності.

Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги. Механізми мозкової діяльності, що забезпечують зосередження на об'єкті. Домінанта (А.Ухтомський). Характеристика уваги: стійкість, переключення, розподіл, обсяг. Види уваги: мимовільна, довільна, післядовільна. Взаємозв'язок якостей уваги і властивостей нервової системи.

Тема 8. Відчуття та сприймання як початкові рівні пізнання.

Рефлекторна природа відчуттів. Рецептори й аналізатори. Класифікація відчуттів. Види відчуттів. Загальні властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація подразників. Поріг чутливості та його вимір. Сприймання як перспективна діяльність суб'єкта. Характеристики сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість. Залежність сприймання від попереднього досвіду і характеру діяльності.

Тема 9. Пам'ять та закономірності запам'ятування.

Поняття про пам'ять. Класифікація пам'яті: за модальностю (наочно-образна, рухова, емоційна, словесно-логічна), тривалістю зберігання (миттєва, короткочасна, проміжна, довгострокова), цілями діяльності (мимовільна, довільна). Процеси пам'яті: 1. запам'ятування: мимовільне, довільне, механічне, смислове (логічне); 2. відтворення: впізнавання (повне, неповне), згадування (довільне: пригадування, спогади; мимовільне); 3. забування: проактивне та ретроактивне гальмування. Індивідуальні особливості пам'яті: швидкість, точність і міцність запам'ятування та готовність до відтворення.

Закономірності запам'ятування. Крива забування за Ебінгаузом (кількість забутої після заучування інформації спочатку швидко зростає, а потім продовжує наростиати дуже повільно). Людина запам'ятує: 20% - від почутого, 30% - від побаченого; 50% - від побаченого та почутого разом, 90% - від зробленого.

Тема 10. Мислення та уява як психологічні процеси в умовах діяльності особистості. Поняття про мислення. Мислення і чуттєве пізнання. Операції мислення: порівняння, аналіз, синтез, абстракція, конкретизація, узагальнення. Форми мислення: поняття, судження, умовивід. Класифікація видів мислення.

Тема 11. Емоційно-вольові процеси. Психічні стани. Поняття про почуття. Функції почуттів. Емоції. Класифікація емоцій. Вищі почуття: моральні, інтелектуальні, естетичні, практичні. Вольова сфера. Функції волі: спонукальна (активізація діяльності, спрямованої на мету), гальмівна (утримання від небажаних дій, вчинків). Головні етапи вольової дії. Емоційні стани. Афекти. Настрій. Емоційний стрес. Страх. Емоційний інтелект.

Змістовий модуль 2. Психологія індивідуальності.

Тема 12. Психологія особистості: загальна характеристика. Основні теорії та концепції психології особистості. Співвідношення поняття «особистість» з поняттями «індивід», «людина», «індивідуальність», «суб'єкт». Склад і структура особистості.

Тема 13. Психологія індивідуальності.

Поняття про темперамент. Фізіологічні основи темпераменту. Класифікація темпераменту та типологічні якості особистості. Індивідуальний стиль діяльності. Локус контролю.

Поняття характеру. Акцентуації характеру - крайні варіанти психічної норми. Основні типи акцентуації характеру за К.Леонгардом. Психологічні особливості виховання та самовиховання характеру. Ієрархічна модель особистості «Велика п'ятірка».

Тема 14. Самооцінка як психологічна компетенція. Поняття самооцінки та її діагностика. Рівні самооцінки. Формування самооцінки.

Тема 15. Рівні розвитку здібностей. Музичні здібності.

Загальне поняття про здібності і задатки. Задатки - анатомо-фізіологічне підґрунтя здібностей. Умови реалізації задатків як здібностей: діяльність, активна взаємодія з навколошньою дійсністю, навчання та виховання. Структура здібностей: задатки, знання, вміння, навички. Рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність. Широта: загальні, спеціальні (виявляються у особливих видах діяльності - музиці, математиці, малюванні тощо). Рівні виявлення здібностей: репродуктивний, творчий.

Музичні здібності. Розвиток музичних здібностей. Характеристика компонентів музичних здібностей. Сприймання музики і проекція особистості.

Змістовий модуль 3. Загальна педагогіка

Тема 1. Педагогіка як наука. Предмет, завдання і функції педагогіки.

Поняття про педагогіку. Виникнення і розвиток педагогіки. Предмет і завдання педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Система освіти в Україні. Рівні та ступені вищої освіти.

Тема 2. Світовий освітній процес.

Формування та розвиток освіти у провідних розвинутих країнах світу та в Україні. Документи, в яких відображені зміст освіти.

Тема 3. Історія педагогічних знань.

Історію педагогіки і освіти первісного суспільства, Стародавнього світу, Середніх віків, Нового і Новітнього часу. Стадії розвитку педагогіки: народна педагогіка - духовна педагогіка - світська педагогіка. Доробок чеського педагога Я.-А. Коменського.

Становлення виховання та освіти в Україні з найдавніших часів до XV ст. Козацька педагогіка. Виникнення і розвиток шкіл в Україні. Братські школи, їхня роль у формуванні національної свідомості, науки та культури. Заснування перших українських академій. Острозька та Києво-Могилянська академії. Виховання і шкільництво Запорізької Січі. Українська педагогічна думка епохи Відродження. К. Ушинський - основоположник наукової педагогіки і реформи школи. Педагогічна діяльність і погляди П. Блонського, С.Шацького, Г. Ващенка та їхній вплив на розвиток української педагогіки. Педагогічна діяльність і літературно-педагогічна спадщина В. Сухомлинського.

Тема 4. Педагогічні методи дослідження. Педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, соціометрія.

Тема 5. Дидактичні аспекти змісту та форм навчання

Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і розвиток. Основні категорії дидактики: навчання, освіта, викладання, учіння, знання, уміння, навички, закономірності, принципи, форми, методи навчання.

Принципи навчання. Поняття про принцип. Принципи успішного навчання. Система дидактичних принципів.

Тема 6. Форми організації навчання. Поняття про форми навчання. Історичні форми організації навчання. Допоміжні форми навчання.

Тема 7. Урок як основна форма організації навчання. Закономірності, принципи і методи навчання. Типи уроків, їх структура. Психолого-дидактичні та гігієнічні вимоги до уроку у загальноосвітньому навчальному закладі. Визначення мети уроку. Основні критерії ефективності уроку. Планування уроків різних типів. Самоаналіз уроку.

Тема 8. Методи і засоби навчання.

Поняття про метод і прийом навчання. Проблема класифікації методів

навчання. Сутність і зміст методів навчання. Методи організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання і мотивації учіння. Методи контролю і самоконтролю в навчанні. Бінарні методи навчання. Вибір методів навчання. Засоби навчання.

Інтерактивні методи навчання. Поняття про методи інтерактивного навчання, механізм їх вибору. Інноваційні педагогічні технології навчання. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності. Передовий педагогічний досвід і впровадження досягнень педагогічної науки. Критерії педагогічних інновацій. Дистанційна освіта.

Тема 9. Аналіз і оцінка навчальної діяльності. Стимулююча та корекційна роль оцінки. Форми контролю. Критерії оцінювання. Психолого-педагогічні вимоги до перевірки та оцінки знань, умінь і компетенцій. Види контролю: попередній, поточний, періодичний та заключний. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів за 12-балльною шкалою оцінювання.

Тема 10. Теорія виховання. Методи виховання.

Визначення поняття виховання. Поняття про процес виховання. Структура процесу виховання. Мотиви виховання. Класифікація методів виховання. Засвоєння цінностей.

Тема 11. Основні напрямки виховання в сучасних умовах. Виховання на цінностях.

Процес виховання як система. Особливості виховного процесу. Загальні закономірності процесу виховання. Принципи виховання. Характеристика принципів виховання.

Змістовий модуль 3. Педагогічна майстерність та шляхи її формування. Тема 12. Педагогічна майстерність викладача та її елементи.

Педагогічна майстерність викладача та ступені її розвитку. Провідні складові педагогічної майстерності. Педагогічні компетенції. Педагогічна техніка викладача. Самовдосконалення викладача.

Тема 13. Спілкування як основа професійної діяльності педагога.

Психологічні закономірності спілкування. Моделі спілкування педагога з учнями.

Тема 14. Професійна майстерність викладача мистецької школи.

Педагогіка і мистецтво.

Тема 15. Арт-педагогіка як особливий напрямок в педагогіці. Арт-педагогічні технології.

5.3.Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні напрямки психології	2
2	Історія розвитку педагогіки	2
Разом		4

5.4.Структура навчальної дисципліни

До структури дисципліни входять:

- аудиторна робота студента або спілкування через сервіси онлайн-

зв'язку;

- робота на електронному курсі Moodle;
- самостійна робота студента (доповіді, повідомлення, реферати, презентації);
- виконання практичних завдань (ситуативні задачі, ментальні карти, таблиці);
- навчальні та підсумкові тести;
- модульна контрольна робота.

Необхідною умовою засвоєння курсу крім опанування лекційного матеріалу є підготовка та участь у семінарських заняттях, самостійна робота студента. Доожної теми пропонуються практичні (ментальні карти) та тестові завдання. Передбачені консультації, самостійне опрацювання навчального матеріалу, робота з науково-методичною літературою, виконання доповідей, презентацій, повідомлень, есе та рефератів. Під час проведення заняття використовуються активні та інтерактивні методи навчання («Шість капелюхів», «Ромашка Блума», «Фішбоун»).

Навчальний матеріал викладено в електронному курсі на платформі Moodle.

5.5.Методичні рекомендації щодо проведення семінарських занять.

Семінарське заняття - це колективний науковий пошук певної навчальної проблеми і шляхів її ефективного розв'язання, а також це самостійна творча робота для кожного студента. Основною метою семінарського заняття є поширення та поглиблення теоретичних положень теми та вміння практичного використання знань.

Готуючись до семінарського заняття студент повинен:

- ознайомитись зі змістом плану семінару та переглянути конспект прослуханої лекції з даної теми;
- ознайомитись з рекомендованою літературою та прочитати відповідний розділ підручника або навчального посібника, опрацювати додаткову рекомендовану літературу;
- здійснити критичний аналіз викладеного матеріалу в опрацьованих джерелах з даної проблеми;
- скласти план відповіді на кожне питання.

Виступаючи на семінарському занятті студент повинен:

- уникати технічного переказу матеріалу лекції або рекомендованої літератури;
- відповідаючи на питання, розглядати певні положення у розвитку, здійснювати порівняння різних підходів, концепцій в опрацьованій літературі;
- показати практичну значущість.

При оцінювані знань студента береться до уваги його активність, творчий неформальний підхід, вміння ведення інформаційного пошуку, вміння аналізувати матеріал, навички публічного виступу.

5.6.Самостійна робота

Методичні вказівки щодо проведення самостійної роботи студентів

Самостійна робота є важливим елементом всієї системи підготовки у вищому навчальному закладі і сприяє кращому засвоєнню та ефективному опануванню навчального матеріалу. Важливо сприяти перетворенню студента з

пасивного споживача знань в активного їх творця, здатного сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат.

Метою самостійної роботи студентів під час вивчення дисципліни «Педагогіка та психологія» є поглиблення і закріплення теоретичних знань і набуття знань та умінь їх практичного застосування.

Самостійна робота студентів є основною формою оволодіння знаннями у вільний від аудиторних занять час.

З дисципліни «Педагогіка та психологія» рекомендуються такі види самостійної роботи:

- самостійне вивчення й поглиблене опрацювання певних розділів дисципліни та її окремих питань;
- пошук та вивчення додаткової літератури;
- складання схем, таблиць, ментальних карт;
- підготовка повідомлень на семінарських заняттях;
- написання рефератів і доповідей;
- участь у семінарах, студентських науково-практичних конференціях;
- читання літератури з популярної психологічної літератури та створення презентацій;
- проходження онлайн курсів на платформах Prometheus («Психологія стресу та способи боротьби з ним», «Як ефективно спланувати та провести діалог», «Навчаймось вчитись: Потужні розумові інструменти для опанування складних предметів»), ed-Era, («Колошкільне дитинознавство зі Світланою Ройз», (<https://www.ed-era.com/children-ua/>), «Зрозуміло!» («У безпеці», <https://zrozumilo.in.ua/search-courses/>), Навчаймось вчитись: Потужні розумові інструменти для опанування складних предметів (https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+LHTL101+2018_T3/about) та інші (додаток). При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу мали зв'язок з очікуваними навчальними результатами даної дисципліни.

5.7. Орієнтовна тематика самостійної роботи студентів Психологія

1. Основні напрями розвитку психології.
2. Виникнення і розвиток свідомості.
3. Свідоме і несвідоме.
4. Самосвідомість особистості.
5. Принципи і методи дослідження сучасної психології.
6. Проективні методи дослідження психіки.
7. Співвідношення понять «індивід», «особистість», «індивідуальність».
8. Біологічне і соціальне у структурі особистості.
9. Самооцінка як інтегральна характеристика особистості.
10. Засоби активізації мислення.
11. Умови підвищення ефективності пам'яті.
12. Сутність та зміст поняття «Емоційний інтелект».
13. Мотиваційна сфера особистості
14. Стрес і шляхи його подолання.
15. Прокрастинація як психологічний феномен.
16. Особливості психічного розвитку особистості дошкільного віку.
17. Особливості психічного розвитку особистості молодшого шкільного віку.

18. Становлення особисті в підлітковому віці.
19. Вікові кризи в житті дитини. Характеристика кризових періодів.
20. Психологічні відмінності хлопчиків і дівчат.
21. Психологічні особливості білінгвізму.
22. Задатки і здібності як генетичний аспект особистості.
23. Арт-терапія як вид колективної роботи.
24. Психологічна сутність творчості.
25. Психологічні аспекти творчої особистості.
26. Особливості становлення музичних (художніх) здібностей у дитинстві.
27. Поняття про музичний слух.
28. Музикотерапія в розвитку дитини.
29. Спілкування як умова розвитку особистості.
30. Психологічні закономірності формування індивідуального іміджу сучасного педагога.

Педагогіка

1. Система освіти в Україні, тенденції та перспективи розвитку.
2. Педагогічні моделі освіти (європейська модель освіти, американська модель освіти, радянська модель освіти, японська модель освіти).
3. Теорія і практика «вальдорфської школи» (Р.Штайнер).
4. Теорія і практика шкіл «вільного виховання» (М.Монтессорі).
5. Виховні ідеали Київської Русі.
6. Суть виховання в козацькій педагогіці.
7. Гуманізм педагогічних ідей Й. Песталоцці.
8. Суть категорії «мета виховання» в педагогічних концепціях Я.А.Коменського.
9. Проблеми розвитку української національної школи у творах Б.Д.Грінченка.
10. Сутність педагогічного гуманізму В.О.Сухомлинського.
11. Педагогічна діяльність та педагогічні ідеї М. Драгоманова.
12. Януш Корчак - видатний педагог, автор праць із теорії й практики виховання.
13. О. Духнович про роль школи і вчителя.
14. Роль жінки-педагога у становленні педагогічної освіти в Україні.
15. Дидактика як галузь педагогіки, її основні категорії дидактики.
16. Методи навчання та їх класифікація.
17. Прийоми навчання.
18. Організаційні форми навчання.
19. Науково-методичне забезпечення навчального процесу
20. Урок - основна форма організації навчання.
21. Елементи уроку.
22. Взаємозв'язок типу і структури уроку. Основні вимоги до уроку.
23. Урок музичного мистецтва в сучасній українській школі.
24. Методи навчання музики в сучасній школі.
25. Процес виховання, його структура і рушійні сили.
26. Структура процесу виховання.
27. Мета і завдання виховання. Закономірності виховання.
28. Методи та прийоми виховання.
29. Фольклор як засіб морально-естетичного виховання.

30. Арт-педагогіка як особливий напрямок у педагогіці.

5.8.Методичні вказівки щодо написання реферату

Тема реферату обирається слухачем самостійно, виходячи із запропонованого переліку.

Обсяг реферативної роботи має складати - 12-20 сторінок. До загального обсягу роботи не входять додатки, глосарій, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації (у правому нижньому куті). Робота має бути надрукована з дотриманням стилістичних і граматичних норм. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці реферату.

Текст реферативної роботи викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4.

У тексті не допускаються порожні рядки (окрім відступів між ілюстраціями і текстом), зайві пробіли. Абзаці позначати тільки клавішею «Enter». Слідкувати за правильним використанням дефісу (-) і тире (-).

Оформлення тексту: робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 кеглем; вирівнювання - «За ширину»; міжрядковий інтервал «Полупорний» (1,5 Lines); абзацний відступ - п'ять знаків (1,25 см); верхнє і нижнє поле - 2 см., ліве - 3 см, праве - 1 см. Назву розділу друкують маленькими літерами (перша велика) з абзацного виступу.

Структура реферату:

План.

Вступ (1-2 сторінки) - обґруntовується актуальність теми, її особливості (підстави, причини, проблемну ситуацію, що зумовили необхідність написання реферату); зазначаються предмет та об'єкт дослідження; виділяються завдання роботи.

Основна частина. Розділ 1 - наводяться основні теоретичні, експериментальні дослідження з теми; визначається сутність проблеми, основні чинники, що зумовлюють розвиток явища або процесу, який вивчається; наводиться перелік основних змістових аспектів проблеми, які розглядалися вченими; визначаються недостатньо дослідженні питання, з'ясовуються причини їх недостатньої розробки.

Розділ 2 - дається поглиблений аналіз сучасного стану процесу або явища; особлива увага приділяється виявленню нових ідей та гіпотез, експериментальним даним, новим методикам, оригінальним підходам до вивчення проблеми; аналіз практики.

Висновки (2-3 сторінки) - містить узагальнені висновки, рекомендації, пропозиції; висловлюються власні думки щодо перспектив розвитку проблеми.

Список літератури - включають публікації переважно останніх 5-10 років. Кількість ± 15. Наводиться в кінці тексту відповідно до алфавіту чи появі

посилання у тексті.

Посилання на літературу - необхідно подавати у такому вигляді: [2], або [3, с. 28-30].

Поради: У рефераті послідовно розкривайте всі передбачені планом питання, обґрунтуйте, пояснійте основні положення, підкріплюйте їх конкретними прикладами і фактами. Формулуйте думки чітко, просто, правильно і недвозначно (щоб і самому було зрозуміло), а також прагніть логічно структурувати текст. Щоразу треба пам'ятати, що Ваш реферат хтось читатиме і прагнутиме зорієнтуватися в ньому, щоб швидко знайти відповідь на питання, які його цікавлять (заодно уявіть себе на місці такої людини).

5.9. Індивідуальні завдання.

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Мотивація успіху.
2. Характеристика тривожності особистості.
3. Розвиток мисленнєвих операцій учнів.
4. Умови ефективного спілкування вчителів і учнів.
5. Причини неуспішності учнів.
6. Основні прийоми активізації уваги учнів на уроках.
7. Психологічний профіль А.Ейнштейна (або іншого митця).
8. Причини забування та шляхи їх подолання.
9. Психологічні проблеми комп'ютеризації навчання.
10. Розвиток творчого мислення учнів.
11. Особливості формування творчої уяви.
12. Виявлення творчих здібностей учнів.

5.10. Алгоритм створення ментальної карти:

1. Напишіть на середині аркуша паперу поняття, можете обвести його в коло. Переконайся, що розмір аркуша паперу є відповідним. Кладіть аркуш горизонтально. Таку карту зручніше читати.

2. Намалюйте декілька ліній, що йдуть від кола. Кількість ліній дорівнює центральним поняттям. На кожній лінії напишіть підтему, що відповідає основній темі в центрі. Вони означають основні розділи карти. Так організуйте простір аркуша, щоб не залишалося порожнього місця, а гілки не розміщувалися дуже щільно. Важливо і те, що гілки повинні бути живими, гнучкими, загалом, органічними. Довжина лінії повинна дорівнювати довжині слова.

3. Пишіть друкованими літерами, якомога ясно і чітко. Варіюйте розмір літер і товщину ліній залежно від ступеня важливості ключового слова.

4. Обов'язково використовуйте різні кольори для основних гілок. Це допомагає цілісному і структурованому сприйманню. Колір також допомагає виділяти і структурувати думки. Так, на думку Тоні Б'юзена, для особливо важливих питань бажано виділяти гілки теплими кольорами, а написи над ними робити ахроматичними (чорний і сірий). Однак не перевантажуйте візуалізацію.

5. Від цих ліній можна провести додаткові тонші лінії для під категорій або питань до підтем. Пишіть на кожній лінії тільки одне ключове слово.

6. Намагайтесь знайти якомога більше понять та правильно розмістити їх на карті. Подібний спосіб запису дозволяє ментальній карті необмежено рости

і доповнюватися. Від цього залежить оцінювання вашого проекту.

7. Використовуйте також малюнки і символи (для центральної теми малюнок обов'язковий).

Для створення ментальних карт зручно використовувати різні онлайн додатки веб-сервісів. Зокрема, це такі безкоштовні онлайн додатки для створення ментальних карт як Google - www.coggle.it, XMind - www.xmind.net, MindMeister - www.mindmeister.com.

5. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ

Пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), який спрямований на повідомлення інформації різними засобами, у тому числі з використанням новітніх технічних засобів навчання: лекції (вступна лекція, лекція-бесіда, лекція-діалог, інтерактивна лекція з використанням мультимедійних презентацій).

Репродуктивний, який полягає у відтворенні інформації студентом у певній логічній послідовності.

Проблемний виклад - проблемні диспути, семінарські заняття.

Евристичний метод - метод навчання, за якого певні елементи знань відомі заздалегідь, а інші відомості здобувачі вищої освіти доповнюють, узагальнюють та розв'язують самостійно.

Дослідницький - реалізація завдань, що потребують креативного підходу та інтенсифікації наукового пошуку (підготовка презентацій та ментальних карт, складання словника, робота з таблицею, участь у творчих проектах та студентських конференціях).

Ініціативне самонавчання, що передбачає самостійну роботу на основі підручників, посібників, методичних порад, курсів неформальної освіти, інтернет-ресурсах, освітньої платформи Moodle.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

7.1. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання є: фронтальне опитування, вибіркове усне опитування, письмове опитування, навчальне тестування; виконання практичних завдань та творчих проектів; самостійна робота студентів (написання доповідей та есе, захист презентацій, словникова робота), вибіркові види діяльності (курси, участь у студентських конференціях).

7.2. Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Передбачено формативне та сумативне оцінювання.

Протягом навчання постійно здійснюється **поточний контроль**, в кінці кожного модуля - **підсумковий (модульний) контроль**.

Дисципліна завершується **екзаменом**.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота	Модульна контрольна	Сума

Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 1 0	Т 1 1	Т 1 2	Т 1 3	Т 1 4	Т 1 5	Т 1 6	робота 20	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота															Модульна контрольна робота	Сума	
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 1 0	T 1 1	T 1 2	T 1 3	T 1 4	T 1 5	T 1 6	20	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1			Модуль 2	
	Кількість	Максимальн а кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимал ьна кількість балів (сумарна)	
Практичні (семінарські) заняття	1	5	1		5
Тестування	5	25	4		20
Презентації, ментальні карти	7	35	8		40
Есе	1	5	1		5
Курси, участь у студентських конференціях	1	10	1		10
Модульна контрольна робота	1	20	1		20
Разом		100			100

Мінімальний і максимальний рівень оцінювання щодо отримання «атестації» за навчальною дисципліною складає 60 і 100 балів.

Оцінювання якості знань студентів здійснюється за такими критеріями:

- систематичність та активність роботи студента;
- виконанням модульних завдань;
- рівень засвоєння знань програмового матеріалу.

Поточний контроль якості знань здійснюється за двома складовими:

- систематичність та активність роботи студента;
- контроль за виконанням завдань.

При контролі систематичності та активності роботи студента оцінці підлягають:

- відвідування лекцій та семінарських занять;
- активність на заняттях та семінарах;
- якість написання доповідей, рефератів, есе;
- розробка ментальних карт;
- якість виконання самостійної роботи;
- рівень засвоєння знань програмового матеріалу;
- виконання навчальних та підсумкових комп’ютерних тестів в електронному курсі на платформі Moodle.

7.3. Шкала оцінювання

Оцінка за ECTS	Оцінка за п'ятирічальною шкалою	Характеристика оцінки
A (90-100)	5	Відмінно - здобувач вищої освіти брав участь у студентських конференціях, виконував додаткові творчі завдання; дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, тестові завдання є правильними, демонструє знання лекційного матеріалу, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформляє завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій та виконані практичні та тестові завдання, доповіді та презентації з семінарських завдань. Участь у студентських науково-практических конференціях, проходження курсів неформальної освіти.
B (82-89)	4,5	Дуже добре - здобувач вищої освіти демонструє теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 80% запитань, рішення тестових завдань є правильними, демонструє знання лекційного матеріалу, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформляє завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій та виконані практичні та тестові завдання; виконані доповіді з семінарських завдань.
C (74-81)	4	Добре - коли здобувач вищої освіти володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів та категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій, виконані практичні та тестові завдання, виконані доповіді з семінарських завдань.

D (64-73)	3,5	Задовільно - коли здобувач вищої освіти дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту та виконання практичних та тестових завдань, участь у семінарах.
E (60-63)	3	Достатньо - коли здобувач вищої освіти дає правильну відповідь не менше ніж на 50% питань, або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту та виконання практичних та тестових завдань.
FX (35-59)	-	Незадовільно з можливістю повторного складання - коли здобувач вищої освіти дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки. Має неповний конспект лекцій.
F (1-34)	-	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивченням виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних завдань, незнання основних понять.

Дисципліна закінчується **екзаменом**. Здобувачам вищої освіти, які мають семестровий рейтинговий бал із дисципліни 90-100, може бути виставлена підсумкова оцінка за національною шкалою «відмінно», за шкалою ЄКТС - А. здобувачі освіти, семестровий рейтинговий бал яких становить 60 і більше балів, допускаються до іспиту. Екзамен проводиться за білетами. Кожен білет включає два питання з різних змістових модулів (загальних основ педагогіки та психології). Під час дистанційного навчання екзамен проводиться у формі комп'ютерного тестування на електронному курсі Moodle.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма.
2. Електронний курс на платформі Moodle.
3. Плани семінарських занять.
4. Ілюстративні матеріали.
5. Аудіо та відеоматеріали.
6. Інтерактивна дошка.
7. Ситуативні задачі.
8. Навчальні та контрольні тести у курсі.
9. Методичні рекомендації до написання рефератів та доповідей, виконання самостійної роботи.
10. Методичні рекомендації створення ментальних карт.
11. Перелік питань до екзамену.

12.Банк тестових запитань в електронному курсі на платформі Moodle.

9.РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

9.1. Основна література:

1.   Москалець В. П. Загальна психологія : підручник. / В. П. Москалець. – К. Ліра–К; , 2020. - 564 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk814182%20.pdf>
2.   Дуткевич Т.М. Загальна психологія. Теоретичний курс. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 388 с.
3.   Ільїна Н.М. Психологія творчості та обдарованості. - Суми: Університетська книга, 2020. - 227 с.
4.   Максименко С. Д. Загальна психологія: Навч. посіб. Видання 3-е, перероблене та доповнене. - К.: Центр навчальної літератури, 2017. - 272 с.
5.   Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. Й. Варій - [3-тє вид.]. – К.: Центр учебової літератури, 2009. – 1007 с.
6.   Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. - К.: Кондор, 2009. - 576с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/77227-13-zavdannya-suchasno-psiholog.html>
7.   Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2020. – 418 с.
8.   Основи психології та міжособове спілкування: навчальний посібник (ВНЗ І-ІІІ р. а.) / Л.В. Засекіна, Т.В. Паstryk. – В-во: «Медицина», 2018.
9.   Вікова психологія: Хрестоматія : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; упоряд. Л. В. Долинська, Т. М. Лисянська, Л. М. Ширяєва. - Київ : Каравела, 2014. - 487 с.

9.2. Допоміжна література:

1.   Загальна психологія: Хрестоматія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук. - К.: Каравела, 2008. – С.554-639.
2.   Дрозденко К. С. Загальна психологія в таблицях і схемах: Навч. посібник / К.С.Дрозденко. – К. : Професіонал, 2004. - 304 с.
3.   Корольчук М. С. Психологія: Схеми, опорні конспекти, методики: навч. посіб./ за заг. ред. М.С.Корольчука. /М.С.Корольчук. - К. : Ельга; Ніка-Центр, 2009. - 320 с.
4.   Копець Л. В. Психологія особистості: Навч. Посіб./ Л. В. Копець - К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. - 460 с.
5.   Основи психології / За ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. - Вид. 4-е.- К., 1999. – 246 с.
6.   Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості. - К.: Марич, 2009. - 232 с. (серія «Психологічний інструментарій»).
7.   Психологія та педагогіка. Зб. міні-кейсів / [Л. А. Колесніченко, М. І. Радченко, В. В. Сгадова та ін.] ; за заг. ред. Л. А. Колесніченко. - К. : КНЕУ, 2010. – 362 с.

9.3. Книги з популярної психології для самостійного опрацювання:

- Пол Клейнман Психологія 101. Факти, теорія, статистика, тести й таке інше; Психологія. Люди, концепції, експерименти
  - Ерік Берн Ігри, в які грають люди.
  - Алан піз Мова жестів.
  - Юлія Гіпенрейтер Особистість та її формування.

- Кові Стівен Р. 7 навичок високоекспективних людей. Потужні інструменти розвитку особистості.
- Еріх Фром Втеча від свободи; Мистецтво любові.
- Дейл Карнегі Як перестати турбуватися і почати жити.
- Віктор Франк Людина в пошуках справжнього сенсу; Лікар та душа. Основи логотерапії.
- Д.Мюріел та Д.Дороті Народжені вигравати.
- Джон Грей Жінки з Венери, чоловіки з Марсу.
- О.Сергєєва, В. Тарасов Як підняти самооцінку і стати впевненим у собі.
- Б.Трейсі Зроби це зараз.
- Д.Рока Мозок: інструкція про використання.
- Наука за 30 секунд. Психологія. 50 найвизначніших психологічних теорій, які можна пояснити за півхвилини / пер. з англ. К.Дем'янчук. – Київ : Форс Україна, 2020. – 160 с.
- Б'юzen Т. Мапа думок. Докладний посібник із вивчення і застосування найпотужнішого інструменту мислення у світі : Тоні Б'юzen ; переклад з англ. Олени Замовської. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. – 224

9.4. Онлайн-курси та ресурсні матеріали:

- Посібник «Твоя Сила. Практикум для дітей та підлітків» [Світлана Ройз] (<https://drive.google.com/file/d/1uuz5V8qJyaGHp6znC4l1hcbFvkWMKP6/view?usp=sharing>)
- Посібник «Стресостійке дитинознавство» [Світлана Ройз] (https://drive.google.com/file/d/1GqN1EfJxqlLtyORDcqmxBQ0j2H9_PmP6/view?usp=sharing)
- Ресурсна скриня [Світлана Ройз] (https://drive.google.com/file/d/1fnhrRd6l7Tdu_ao7ttZbcOxSI-cMcIM/view?usp=sharing)
- Анімоване пояснення стресу дітям і дорослим [NATAL Israel] (<https://www.youtube.com/watch?v=vsUrU8ujXu0>)
- Техніка терапевтичного теппінгу для стабілізації психоемоційного стану [Self Help for Trauma] (<https://www.youtube.com/watch?v=UDI1cEG9664>)
- Протидія та попередження булінгу (цькуванню) в закладах освіти [Prometheus] (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:MON+AB101+2019_T2/about)
- Безпека дитини - відповідальність кожного дорослого [Центр гідності дитини УКУ, запис в групи відбувається періодично] (<https://online.ucu.edu.ua/courses/course-v1:UCU+EC6+2022/about>)
- Серія вебінарів для освітян «Спільно для вчителів» про самопідтримку та допомогу дітям у навченні під час війни [«Навчай для України», «Простір Толерантності»] (<https://www.youtube.com/playlist?list=PLxHIykyO7ftYUNu6AhW4Nbku1sLi4C6w>)
- Серія вебінарів на теми втрати, горювання, стратегій підтримки, самодопомоги, тощо [Національна психологічна асоціація за сприяння ПРООН] (<https://www.youtube.com/playlist?list=PL0-qYICkWMvfoEvlQGXFQFN8sOU-0yt3e>)
- Вебінар «Перша психологічна допомога» [Центр здоров'я та розвитку «Коло сім'ї», спікерка: Галина Нетлюх]» (<https://youtu.be/BCizv3B3PYQ>)
- Серія коротких відеоуроків «Навчаємось мінній безпеці» [UNICEF Ukraine] (<https://www.youtube.com/playlist?list=PLJ2-31j4oXT7YNWjqt5fV70BK3pq5pW->)
- Сміливі навчати. Онлайн-курс про вчителювання у час кризи [EdEra, "Навчай для України"] (<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/1762>)

- Психологічна безпека дорослих і дітей під час повітряної тривоги у школі [Zrozumilo!] (<https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/course-v1:EEF+EEF-029+sept2022/about>)
  - Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій [Інститут модернізації змісту освіти] (<https://hryoutest.in.ua/courses/programa-pidvishchennya-kvalifikaciji-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>)
    - Техніки для плекання психологічної стійкості [Український інститут когнітивно-поведінкової терапії] (https://i-cbt.org.ua/resilience-academy/?fbclid=IwAR23osPwNJg7c8Dr7KAGeanb65UcdY2jL-HvJFwA5qSeE_Ak3f8TzEP9nIg)
    - Телеграм-канал «Дитячі історії у недитячий час» про те, як пояснити дітям події в країні (https://t.me/dytyachi_istorii)
    - Методичний посібник для педагогів «Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації» [Сергій Богданов, Оксана Залеська] (<https://drive.google.com/file/d/1943on4Oo873rhyzPSTmtZO3MbAiTviNy/view?usp=sharing>)
      - Навчаймось читись: Потужні розумові інструменти для опанування складних предметів (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+LHTL101+2018_T3/about)